

מאבדים את הגלם

מתהפך. לפי דיווח של חברת המידע העסקי CofaceBDi, ב־2022 הוקמו כ־46.5 אלף חברות ועסקים ונסגרו 42.2 אלף, מספר המשקף גידול נטו של 4,300 עסקים, 1,500 פחות מאשר ב־2021. מנכ"לית CofaceBDi, תהילה ינאי, ציינה בראיון מאפריל השנה כי גל התייקרויות, פיטורים בהייטק, המלחמה באוקראינה שהשפיעה על שרשראות אספקה רבות, עליות ריבית, ומעל כל זה נוקי האיום במהפכה המשטרית - הביאו לעלייה משמעותית, של 5%, ברמות הסיכון של המשק הישראלי.

הנתונים ידועים, אולם לטבע האנושי יש יכולת מוכרת להתעלם מהם, כל עוד אפשר. לכן סביר שאנשים ימשיכו לצרוך אשראי פרטי, חרף עליית הריבית, עד שהיא תאיים על חשבון הבנק שלהם במידה משמעותית. או אז סביר שיתפתו לקחת הלוואות באשראי גבוה לסגור את המינוס. אצל צעירי ההייטק מזהים כבר צמצום בחוויית היהורה והמגיע לך, אבל לחלקם באמת אין עכשיו עבודה. בלייני הסמים? הם יחגגו עם סמים זולים יותר ומן הסתם מסוכנים יותר, ולחלק מהם יידפק מזה הראש. ואנשי העסקים בעיני עצמם עלולים להתקע עם ההלוואות שנטלו בלי הנכסים שחשבו שיניבו כסף גם לנכדיהם. לפנטזיות יש מחיר, ופנטזיות ההתעשרות ומשחקי העשירים הן מהיקרות שבפנטזיות.

אנשים ואוכלוסיות במצוקה אינם נוטים לקחת אחריות על מה שהביא אותם למשבר. ברגעים כאלה הם מחפשים במי לתלות את זעמם. ולמי תופנה האצבע המאשימה על כל זה? למשבר העולמי? נראה שלפחות כרגע לא ניתן להסביר את המשבר הישראלי המתהווה והצפוי רק כחלק ממה שקורה בעולם, שכן כאן המצב חמור יותר מאשר במדינות להן אנחנו שואפים להידמות.

האם המנהיגות הישראלית תוהה כאחראית למשבר? זו אלטרנטיבה. אך יש לכך מענה. ובכן, ראשית יסבירו ראש הממשלה וסביבתו שהמצב בעצם מצוין, וזאת למרות שלממשלת בנט-לפיד היתה תרומה הרסנית לכלכלה. ומה יגיד שר האוצר בצלאל סמוטריץ' הנתלה ב"השם", בסייפא של כל הצהרותיו? היכן נמצא "השם" כשכל זה קורה? אומרים שקפץ על דיל של הדקה ה־90 לפאלמה דה מיורקה. כבר ישוב, ובעזרתו, הכל יסתדר.

מתודלקים בסטוריו של חבריהם באינסטגרם ובפייסבוק ומצוידים באשראי זול, יצאו בני המעמדות הבינוני והנמוך להסתער על סממני העושר. הם עולים על טיסות לואו קוסט, מטיילים ברחבי העולם ומציפים את הערים, החופים ואתרי הסקי. נוכחותם ההמונית הפנתה נגדם תושבי ערים מתוירות כמו אמסטרדם, ליסבון וברצלונה, כשזו האחרונה מוצפת בכתובות גרפיטי הטוענות כי הם הורסים את העיר. תרומתם לכלכלה המקומית נמוכה יחסית. הם רוצים לאכול ולישון בוול. עקב כך, רמת השירותים יורדת ועימה רמת נותני השירותים. כל העסק מאבד גלם. בארץ, מתרבים הדיווחים על פריחת תופעת מסיבות הסמים בוילות המושכרות לצורך כך. צעירים משחקים אותה "הואב מוול סטריט" כשהם עושים קוקאין או MDMA ושותים וודקה יקרה וחמה. בני ובנות מצווה, ומתחתנים לפני החופה, מגיעים לאולמות האירועים בלי מוזינות משל היו ברודיאו דרייב.

כולם כל כך רוצים להיות עשירים, להיראות כמו עשירים, לדבר כמו עשירים.

כאופן סטריאוטיפי ניתן לומר שלעשירים יש לא רק כסף אלא גם אטיטוד של כאלה היכולים לומר מה שהם רוצים, מתי שהם רוצים ולמי שהם רוצים מבלי שרמות החנופה כלפיהם ייפגעו. תקופת הגאות בהייטק נתנה לאוכלוסייה שלמה הזדמנות להיכנס לדמות של העשירים - ולו לתקופה. המשרדים המפנקים, האווירה הגלרית בלית, המשכורות הגבוהות ומכוניות הטסלה העניקו לשכבת האוכלוסייה הזאת הזדמנות להרגיש כמו רומן רוי מהסדרה "היורשים". הלבוש נעדר סממני יוקרה, אבל "אני במרכז" ותחושת הזכאות והמגיע לך, מבהירים מי באמת הבוס. מצוידים בתחושות הללו, עובדים חשו כי התהפכו היוצרות, וכי כעת הם אלה שמראיינים את המעסיקים שלהם, ומאיימים תדיר ביכולתם לחצות את הרחוב לדשא של השכן.

התופעה לא דילגה על העולם העסקי. האשראי הוולגרר חברות רבות להשקעות ורכישות ממונפות שמן הסתם לא לקחו בחשבון באופן מלא את סיכוני התהפכות מגמת הריבית. אבל חמור מזה: חוויית ה־FOMO ממה שנדמה היה כרצף של השקעות מוצלחות שהם עלולים להתחמץ, דחפה רבים להיכנס להרפתקאות עסקיות מבלי להתחשב במלוא הסיכונים. ישראלים נכנסו להשקעות בנדל"ן, רכשו דירות בכסף שאין להם ונטלו הלוואות שהיו אז זולות, או הצטרפו לפרויקט בנייה כשותפים כשלצורך כך הם מסרו את חסכוניהם, ומישכנו את ביתם בתקווה להתעשר.

כמה חודשים אחרי שיא התופעה, נראה כי הכל

לפנטזיות יש מחיר. ופנטזיות ההתעשרות ומשחקי העשירים הן מהיקרות שבפנטזיות. ולמי תופנה האצבע המאשימה על ניבוע האשליות?

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן

page

365